

Na dan mrtvih sjećamo se onih, koji su pali pod terorom nasilnika, boreći se za slobodu svoje zemlje.

ISTRA

Ovogodišnji dan mrtvih vraća našu misao i na one, koji su pali i koji padaju prisiljeni da ratuju u Africi.

GLASNO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

NAŠA TROBOJKA NA RATNIM BRODOVIMA U PULI

Bilo je to pred sedamnaest godina u Puli. Dan 31 oktobra 1918 god. 5 sati po podne. Austro-ugarska se rušila štopotom kao stara sagnjila drvena zgrada. Na drednotu Viribus Unitis — ponosu carske flote — odjeknuo je glas vojničke trube. Na palubi se postrojila posada slavenske narodnosti. Nijemci i Mađžari su bili otišli. U prisustvu delegata Narodnog vijeća iz Zagreba i Pule komandant flote kapetan bojnog broda Janko Vuković-Podkapelski podigne ruku. I na taj znak rukom pao je zadnji znak austrijske dominacije na našem moru. Jedan učesnik tog historičkog događaja opisuje taj svečani momenat ovako:

— Sa glavnog jarbola otpočeo je da se spušta austro-ugarski admiralski stjeg. U isto vrijeme se sa svih brodova spustila crveno-bijela-crvena austro-ugarska ratna zastava. U istom trenutku na večernjem vjetru zalepršale su zastave svih jugoslovenskih plemena koje su počele pobjedonosno da se dižu u vis.

Veliki oblaci bijelog i crnog gustog dima obavili su topovske kupole i grmljavina 21 topovskog metka pozdravila je prvo isticanje jugoslovenskih zastava.

Muzika je završila »Lijepu našu«, a sa svih brodova prolomili se uzvici ludo oduševljenih jugoslovenskih mornara.

»Hura — — — odjekovalo je nad puljskom lukom sa 300 ratnih brodova na kojima su lepršale zastave jugoslovenskih plemena —

Tim časom je austro-ugarska flota postala naša flota — na našem moru — u našoj Puli. Na njoj su ostali oni isti mornari koji su bili i prije najveći temelji te flote — potomci onih ispod Visa — potomci Senjskih uskoka i Neretljana — potomci mornara Tomislavovih i Krešimirovih. To su bili oni isti mornari koji su prvi upalili zublju pobune protiv Austrije u Boki, oni koji su rušili Austriju u Šibeniku, u Puli, i na svim brodovima stare Austrije. Oni koji su iz svojih redova dali mučenike te revolucije, našeg Grabara, Krausa i druge.

Poslije toliko vijekova cijela istočna obala Jadrana postala je sastavni dio narodne teritorije — postala je slobodna. Cijela Istra je tih dana pivala u oduševljenju. Tri dana prije podizanja naših trobojki na ratnim brodovima rekao je u Hrvatskom saboru u Zagrebu njegov pretsjednik dr. Bogdan Medaković:

»Zar možemo voditi narodnu politiku bez Istrana koji su kroz vijekove narodnu stražu stražili na Jadranu.«

To je bio tada jedini jugoslovenski sabor, i taj sabor proglasio je otcjepljenje od Austro-Ugarske — i u tom momentu je u tom saboru spominjana Istra i Istrani kao sastavni dio jugoslovenskog naroda. Naša Narodna vijeća su osnivana ne samo u Puli, već i po ostalim našim mjestima, i ta Narodna vijeća su bila prva i jedina naša narodna vlada u Istri. Ta Narodna vijeća su primala naloge iz Zagreba i tada je prvi put u povijesti uspostavljena i politička veza između cijele Istre i Zagreba.

Simbol te veze i slobode bile su naše trobojke na jarbolima nekadanje austrijske flote.

Istra — a naročito Pula — igrala je u tim danima zamašnu ulogu. Naši ljudi Vratović, Krmpotić, Skaljer, Križ, Bazeli i drugi uspjeli su da, uz oduševljenu saradnju naših mornara i stanovništva, preuzmu vlast u svoje ruke. Njima je (dr. Skaljeru, dr. Vratoviću, dr. Krmpotiću, Križu i kap. Jreg. Kohu) predao admiral Horti flotu »po naredjenju svoga Cara i Kralja« kako je Horti označio u zapisniku. Na tu historijsku primopredaju prisjeli su iz Rijeke torpiljerom 53 izaslanici Narodnog vijeća iz Zagreba dr. Ante Tresić-Pavičić, dr. Ivan Marija Čok i Vilim Bukšeg. Kada je iza te primopredaje flote pristao čamac sa delegatima uz obalu, dr. Tresić-Pavičić je prišao jednom sokolu koji je držao veliku hrvatsku zastavu, i tu je održao govor u kojem je rekao:

»Skidam kapu pred ovim svetim znakom. 800 godina smo robovali Mađžarima, 400 godina robovali smo Veneciji, 400 godina Austriji. Ali davan ovaj barjak zavijorio je opet na ovim obalama našim da se nikad više ne zaplete i ne zamota.«

Tih dana je Hrvatski list u Puli pisao:

»Svijesni svojih prava, ponosni i dostojanstveni idemo

JUGOSLOVENSKI DRŽAVLJAN

ANDREJ ČOPI ARETIRAN NA MEJI IN PREPELJAN V KOPRSKE ZAPORE - BIL JE ARETIRAN IN ODVEDEN, A DO DANES SE ŠE NI VRNIL

Rateče-Planica, oktobra 1935. — (Agis). Pred meseci, in če se ne motimo ravno 15 avgusta t. l. se je Andrej Copi, rodom iz Kala-Koritnic nad Bovecem sestel na italijansko-jugoslovenski meji s svojim bratom, ki je prišel do doma. Brata sta se razgovarjala o družinskih in domačih razmerah vsak na eni strani meje. Eden kot drugi je bil brez skrbi, kajti do sedaj sta se že na ta način sestala brez vsakršnih sitnosti. Tokrat pa je oba, kot izgleda, vestno opazoval karabinjerski brigadir, se jim oprezno približal,

in Andreja Čopija potegnil čez mejo na italijansko stran,

mu napovedal aretacijo in ga odvedel na stražnico. Copi bi se bil nasilnemu in zvitemu brigadirju lahko iztrgal in zbežal, tega ni storil, ker si je bil svest, da ni ničesar skrivil ne se pregrešil in ker ni hotel kompromitirati lastnega brata. Bil je prepričan da kot jugoslovenskemu državljanu mu itak ničesar ne morejo storiti. Vendar se je zmotil.

DESET OBSODB ZARADI BEGA ČEZ MEJO

Pred dnevi se je vršil pred sodiščem v Gorici proces proti 8 ženam in neke mu moškemu s Cerkljanskega, ki so bili obtoženi, da so brez potnih listov odnosno obmejnih propustnic odšli čez mejo. Obsojeni so bili na občetne kazni po 3 mesece do 3 mesece in 9 dni zapora ter 2050 do 2390 lir globe. Obsojenci so: 43 letna Franciška Kenda iz Novakov pri Cerknem, Marija Rasket, Ana Peternej,

Bil je aretiran in odveden, a do danes se še ni vrnil.

Kot poročajo, so ga po aretaciji takoj odpeljali v Videm iz česar je sklepati, da so ga obdolžili špijonaže. Iz Vidma je bil baie odpeljan v Koper, kjer se menda še danes nahaja. Vsa zadeva je za nas zelo zagonetna. Nihče si ne ve razložiti postopanja brigadirja in nihče ne ve za vzroke aretacije in najbrže tudi neitalijanske oblasti same. Kot izgleda, sloni vsa stvar na podlogi denunciacije, kajti Copi je bil znan kot miren in delaven fant, ki se ni zanimal za drugo kot za svoje delo. Bil je zaposlen kot delavec v bližini Bleda in to kot izgleda že več let. Bil je sicer rojen na Bovškem, a si je že pred časom pridobil jugoslovensko državljanstvo. Ves ta dogodek pa se nam končno ne sme čuden zdeti če pomislimo na dogodivščine, ki jih je doživel v Italiji ljubljanski inženjer Dedek, ter na razne take in podobne dogodke na meji v Hotedršici in drugod. Upati je, da bo Copi lahko dokazal, da je polnopraven jugoslovenski državljan in s tem dosegel osvoboditev, o njegovi nedolžnosti pa ne dvomimo.

Baša Jožef obsojen na pet let konfinacije zaradi Abesinije

Reka, oktobra 1935. — (Agis). Poročali smo že o aretaciji posestnika in mlinarja doma iz Podgraj. Kot doznavamo je bil aretiran Baša postavljen pred pokrajinsko konfinacijsko komisijo, ki ga je obsodila na pet let konfinacije. Aretacijo so pristojne oblasti izvršile na podlagi ovadbe

Katarina Klemenc, Marjeta Golob, Lucija Svetič, Lojzka Jurman, Katarina Benc ter Tomaž Peternej, vsi iz Cerknega.

Zaradi bega čez mejo je bil pred sodiščem v Gorici obsojen še France Črnologar iz Cerknega na 4 mesece in 15 dni zapora ter na 3050 lir denarne kazni.

Žena iz Jadreški osudjena zbog sukoba sa milicionerima na pola godine zatvora

Sud u Puli osudio je na šest mjeseci i deset dana zatvora, te na 100 lira globe, Fumu Jadreško iz Jadreški kod Pule, staru 39 godina, zato, jer je došla u sukob s milicionerima, koji su je zastavili na cesti, kad je išla u grad i nosila jednu bocu mlijeka. Ona je nosila mlijeko svojoj kćeri, koja stanuje u Puli, a milicioneri su je maltretirali, htijući da joj utjeraju neku globu zbog nošenja mlijeka u grad. Zena se je zato razbijesnila, pa je rekla fašistima, da su

špijuni, svinje i magarci i da će im bocom razbiti glavu. Oni su je tada svladali, što nije bilo baš lako, i odveli je u zatvor. I zato je sada osudjena. Na sudu je dokazano, da je mlijeko nosila svojoj kćeri, ali i kad ga ne bi bila nosila kćeri, ipak ne bi bila učinila nikakav prestupak unošeći ga u grad, jer su Jadreški ista općina i po uredbi tu nema prestupka. Ali je osudjena zbog uvrijeda i tuče s milicionerima...

ususret svojoj boljoj budućnosti, svojoj narodnoj slobodi i svom narodnom jedinstvu — (27 oktobra).

Ali — i pjesnik Tresić-Pavičić i puljski Hrvatski list — prevarili su se. Taj se barjak u Puli ponovno »zapleo i zamotao«, a Istra nije »dostojanstveno išla u susret boljoj budućnosti«, kao što je to poricao Hrvatski list.

Jer odmah dan iza toga — iza kako je austrijska flota prestala da bude neprijateljem Antante, i dok se u Puli čekalo Saveznike, ne sluteći ništa zla i ne čuvajući nikakov objekt ni na moru ni na kopnu — Talijani su noću podmetnuli mlinu pod Viribus Unitis. Viribus Unitis je potonuo, a s njime i prvi komandant jugoslovenske flote Janko Vuković-Podkapelski sa 250 naših mornara. Viribus Unitis je potonuo pod našom zastavom.

Iza toga su se događaji redali filmskom brzinom. Talijani su telegrafski zamolili da pretstavnici Narodnog vijeća iz Pule dodju na sastanak na otvoreno more radi ugovaranja. Iz Pule su

torpiljerom otišli dr. Krmpotić, dr. Vratović i kap. Milinković i na otvorenom moru su sa Talijanima, koji su došli na jednom torpiljaru, ugovorili lokalno primirje. Pukovnik Alessandro Ciano u ime Italije, a naši u ime Narodnog vijeća S. H. S. Ugovarali su kao saveznici i kao dvije potpuno jednakopravne stranke.

Ali — 5 novembra je ušla talijanska flota u Pulu. Na čelu flote Umberto Cagni. Iskrcao se na kopno iz čameca, ali prije njega je iz čameca skočio pjesnik Sem Benelli i jednom danuncijersko-šarlatanskom gestom poljubio kameni pločnik na obali.

Sudbina Pule i Istre je time bila zapečaćena, jer kada je Cagni bio stavljen za mu se dozvoli ulazak u Pulu. Narodno vijeće iz Zagreba je uputilo Puljsko narodno vijeće neka Talijanima dozvoli ulaz, ali neka u isto vrijeme izvrši protest, pošto su Jugosloveni u Puli tražili da u luku udju Saveznici kao nezainteresovani, ali ne Talijani.

Dakle: Talijani su tražili dozvolu za ulazak u Pulu, a naši su dali dozvolu uz neki formalni protest.

JEDNA ŽENA IZ OKOLICE FAŽANE

OSUDJENA NA 11 MJESECI ZATVORA JER SE JE VILAMA ODUPRIJELA ZAPLJENI ZBOG NEPLAĆENOG POREZA

Puljski sud osudio je na 11 mjeseci zatvora Mariju Blažić, koja stanuje u jednoj frakciji blizu Fažane na svom polju. Osudjena je zbog toga, jer je došla u sukob s sudskim činovnikom, koji je došao u njezinu kuću da izvrši zapljenu (pinjoramenat) zbog neplaćenog poreza. Marija Blažić je htjela vilama da najuri činovnika i njegovu pratnju. Morali su doći karabinjeri, koji su je optužili, da je oružanom rukom ustala protiv jednog državnog činovnika i zato je bila tako strogo osudjena.

ARETACIJE NA PIVKI SE NADALJUJEJO

Kako so aretirali Alojzija Novaka

Knežak, oktobra 1935. (Agis). — Na Bači u neposredni bližini Knežaka so 24 t. m. aretirali Alojzija Novaka. Aretacijo je izvršilo većje število karabinjerjev in miličnikov. Ko so prišli ti na Novakov dom, se je hotel ta izogniti jim. Zaprl se je v hlev, vendar pa to ni nič pomagalo. Karabinjeri so s sekiro razbili vrata, vrli v hlev, napadli Novaka in ga izvlekli na dvorišče kot kakšnega razbojnika. Vklenili so ga v močne verige in ga nato odpeljali kot največjega pivškega hudodelca. O vzroku te aretacije ne ve nihče in za enkrat tudi tega ne, kje se aretirani nahaja.

Jugoslovenski državljani Tomaž Grohar, Janez Zgaga in Ivan Srok na svobodi

Ljubljana, oktobra 1935. (Agis). — Lansko leto smo v mesecu januarju poročali o obsodbah fašističnega izrednega sodišča v Rimu, ki je izreklo za Tomaža Groharja, starega nekaj okrog 50 let, in Janeza Zgago, iste starosti, oba doma iz Podbrda 25 let ječe, za Ivana Sroka, starega že nad 70 let, rodom iz Sv. Mateja v Kastvu pa 10 let ječe. Vsi trije so bili obdolženi špijonaže in na tej podlagi obsojeni na izredno visoke zaporne kazni. Nedolžnost prizadetih in vsi dokazi niso nič pomagali. Med tem pa je naša država aretirala in obsodila na zapor nekaj italijanskih državljanov.

Prve dni tega meseca, pa je prispela v Ljubljano vest, da je Tomaž Grohar prišel čez mejo v Jugoslavijo, česar ni mogel nihče verjeti. Kasneje pa smo po raznih informacijah ugotovili, da so bili gornji trije, po medsebojnom dogovoru med zastopnikom naše in sosednje italijanske države predani našim oblastem po izročitvi treh v naši državi obsojenih italijanskih državljanov. Tako so omenjeni trije, in sicer dva skoraj po štirih letih ječe, spet na svobodi. Vsi trije so bili predani našim oblastem in so prišli preko Postojne in Rakeka v Jugoslavijo.

FRANC TOMŠIČ IZ ŠEMBIJ ARETIRAN

Knežak, oktobra 1935. — (Agis). — V prvi polovici tega meseca je bil aretiran Franc Tomšič iz Sembij. Pred dvema leti je dobio policijsko nadzorstvo zaradi slovenskega časopisja. Vzrok aretacije ni znan.

Historičari koji budu pisali povijest tih znamenitih puljskih dana, moći će, ako budu naročito obazrivi i blagi, da karakterišu naše ljude na vodstvu Narodnog vijeća u Zagrebu jednom riječju: naivnost. To, kažemo, ako budu naročito obazrivi i blagi. A našim mornarima, našem radništvu i cijelom stanovništvu Pule i okolice morat će da priznaju dalekovidnost i energiju, jer mornari i radnici su htjeli tog dana potopiti cijelu flotu. Znali su, predosjećali su, šta će se dogoditi i bili bi voljeli da vide drednote, razarače i torpiljere pod našom trobojkom na dnu puljske luke, negoli da ta flota bude prisiljena izmjeniti ponovno zastavu i preći u ruke Talijana bez borbe.

Još i danas će svaki radnik, svaki seljak u Puli i okolici reći da je to bila dalekosežna politička i taktička pogreška. Jer svi oni su uvjereni da Talijani ne bi nikada bili ušli u Pulu na silu. A da se to nije dogodilo ko zna kojim lokom bi se bilo razvijalo sve ono iza toga — Rapalo — i dalje do današnjih dana.

Možda će nas ta pogreška čuvati da ne upanemo u budućnosti u slične zablude i pogreške. (t. p.)

Naš veliki „JADRANSKI KOLEDAR“ i naš džepni koledar „SOČA“ izlaze ovih dana

iz štampe. „JADRANSKI KOLEDAR“ stoji 10 Din, a „SOČA“ 8 Din bez poštarine

Ko naruči oba koledara dobiva ih za Din 18.— franko. • NARUČITE NAŠE KOLEDARE!

ČITANJE JUGOSLOVANSKIH ČASOPISOV V DRUŽBI PREPOVEDANO

Št. Peter na Krasu, oktobra 1935. (Agis) — Kot izgleda, je Italija pristala na dogovor, s katerim smejo prihajati jugoslovanski časopisi k nam samo zato, da bodo oblasti lahko sekirale naše ljudi. Sicer naši ljudje ne prejemajo redno tudi teh dovoljenih časopisov. Med ljudstvom vladajo tudi take razmere, da si malokdo lahko privoščiti naročnino na dnevnik. To fašistične oblasti dobro vedo, in so gotovo tudi na to dejstvo računale. Kljub temu pa jim je slovensko časopisje v kolikor tudi pride na naslovnike v veliko spodbudo. Tako se je neke nedelje oglašil kočanski brigadir v družbi neklih miličnikov v gostilni na Ravencji pri Košani in zahteval od gostilničarja, da navede imena vseh onih, ki so tisti dan v njegovem lokalno čitali »Slovenca« in »Jutro«. Mimogrede je tudi izjavil, da je čitanje teh listov v družbi prepovedano.

Redne zaplembe jugoslovanskih časopisov

II. Bistrica, oktobra 1935. (Agis). Jugoslovanski časopisi, ki po znanem dogovoru med obema državama smejo prihajati k nam so vsak teden najmanj trikrat zaplenjeni. Zgleda, da hočejo oblasti na ta način to malo koncesijo okrniti in zmanjšati.

Lojze Markuš iz Nabrežine žrtev Abesinije

Pri vojaki je pred dnevi umrl 22-letni Lojze Markuš iz Nabrežine, ki je bil skupno z bratom vpoklican, a so ga pridržali v Cataniji, medtem ko je bil brat takoj odposlan v Eritrejo. Tudi pokojnik se je pripravil na pot v vzhodno Afriko, tik pred odhodom pa ga je zadela solnčarica. Nabrežinski podestat je vest o njegovi smrti sporočil njegovi materi, ki je vdova že od svetovne vojne, v kateri je padel njen ranjki mož. Sinova sta ji bila na stara leta edina podpora. Njena edina želja je, da bi ji vrnil vsaj mrtvega sina, a še ta bo menda ostala neizpolnjena.

EDINI SIN POSTAL ŽRTEV ABESINSKE FRONTE

II. Bistrica, oktobra 1935. (Agis). Tu se je raznesla vest, da je Jenko Ivan, doma iz Sembij, edini sin v družini, postal žrtev abesinske fronte. V koliko te govornice odgovarjajo, nismo mogli ugotoviti, vendar pa bomo o slučaju že pozneje poročali.

Poročen v zaporu, po poroki v konfinacijo

Slučaj Franca Kovačiča

Postojna, oktobra 1935. — (Agis). Kovačič Franc, doma iz Kačje vasi pri Postojni je bil že pred časom aretiran in osumljen, da je večkrat prekorajčil jugoslovansko mejo brez posebnega dovoljenja. Postavili so ga pred konfinacijsko komisijo. V zaporu se je tudi poročil z Pavlino Samsa iz Sembij pri Knežaku. Drugi dan po poroki pa so ga oblasti odpeljale v notranost države, kjer bo moral prestati dve leti konfinacije, na katero je bil obsojen.

NAORUŽANJE TALIJANSKIH TRGOVAČKIH PAROBRODA

Na »Morosinu« kao i na ostalim talijanskim trgovačkim parobrodima postavljaju se postolja za topove. U zadnje doba na talijanskim trgovačkim parobrodima koji dolaze i u Split opažaju se neke izmjene. Tako je prilikom zadnjeg pristajanja parobroda »Morosini« primjećeno da je na brodu postavljeno podnožje za topove. Po tome se jasno vidi da će se u najskorije vrijeme talijanski trgovački parobrodi naoružati.

Talijanska vlada u zadnje doba rekvirirala je četiri parobroda tipa »Narenta«, parobrodarskog društva »San Marco«. Brodovi su na uljeni pogon i bit će također naoružani. Parobrod »Narenta«, koji je vršio službu za Dalmaciju, već je rekviriran i sada njegovu službu vrši parobrod »Epiro«.

LADJEDELNICE V TRŽIČU IN MILJAH DELAJO S POLNO PARO

V tržaških in miljskih ladjedelnicah je obrat v polnem razmahu. V gradnji je cela vrsta manjših ladij. Po poročilih listov je v obeh ladjedelnicah v gradnji 10 podmornic. Podmornice so po tonaži nekoliko manj in sicer 6 v Tržiču, ostale 4 pa v Miljah. Podmornice so po tonaži nekoliko manjše od običajnih in so namenjene predvsem za obrambo Jačrana.

KREDIT 404 MILIJONOV ZA GRADNJO NOVIH VOJNIH LADIJ

Reuter poroča, da je 28. oktobra t. l. izšel v Italiji dekret o izrednem kreditu 404 milijonov lir. Ta visoka vsota je baje namenjena gradnji novih vojnih ladij in modernizaciji starih. Kot izreden izdatek bo ves ta znesek razdeljen na finančna leta 1935 do 1938. — (Agis).

POZIV ISTRANIMA

Pozivajo se članovi društva »Istra« i Istrani nastanjeni u Zagrebu da na dan Svih Svetih posjete grobove naših pokojnih prvaka, pokopanih na Mirogoju. Sastanak na desnom krilu mrtvačnice u petak u 2 i pol sata, odakle se korporativno ide na grob dra Matka Laginje i drugih, gdje će društveni pjevački zbor otpjevati tužaljku.

PANIKA U ZADRU PRED RATNOM GLADI

POSKUPLJENJE ŽIVEŽNIH NAMIRNICA

Split, 29. oktobra. Javljaju iz Zadra, da su u cijeloj Italiji živežne namirnice kao i ostala roba silno poskupile u posljednjih 48 sati. Među građanstvom je nastala velika strava i u Zadru mnoge su obitelji kupile velike količine žitarica i drugih nepokvarljivih živežnih namirnica, da se na vrijeme osiguraju od eventualnog još većeg poskupljenja. Jugoslovenskim seljacima iz okolice Zadra pruža se zgodna prilika zarade, jer se roba kupuje bez obzira na cijenu samo ako je ima. Jedina je poteškoća u tome što jugoslovenski se-

ljaci za svoju robu traže dinare, a ovih u Italiji nema dosta. Povišica cijena u Italiji dovodi se u vezu sa skorim stupanjem na snagu sankcija. Građanstvo očekuje, da će uskoro uslijediti oštre mjere talijanskih vlasti, te da će stupiti na snagu t. zv. ratna dijeta. Već je izdana naredba, da se svi trgovci špekulanti kažnjavaju novčano ili zatvorom, ako pokušaju na račun strave iskorišćavati stanovništvo. Tim povodom su četvorica zadarskih trgovaca oglobljeni osjetljivim svotama.

PULJSKI PREFEKT VRATIO BELGIJI VISOKO ODLIKOVANJE USPRKOS TOGA, ŠTO GA JE DOBIO NA INTERVENCIJU TALIJANSKE PRES TOLJONASLJEDNICE

Pula, oktobra 1935. — Pula je u centru jednog velikog diplomatskog škandala, koji će svršiti zlo za onoga, ko ga je izazvao, a to je puljski prefekt Cimoroni.

Poznato je, da su nekoji talijanski oficiri, pa čak i jedan admiral počeli da vraćaju odlikovanja, koja su za ratne zasluge dobili od Engleske. To čine u znak protesta, što Engleska onako energično nastupa protiv fašističkog rata u Abesiniji. Od toga je nastao čitav pokret. Nekoji oficiri idu čak tako daleko, pa predlažu, da se uopće sva odlikovanja dobivena od sila bivše antante vrata. Ali to nije još niko učinio, niko nije još vratio francuska odlikovanja, naprimjer. Tek puljski prefekt Cimoroni usudio se, da učini nešto, što je mnogo teže nego vraćanje ordena Engleskoj. On je vratio preko ambasade kraljevine Belgije u Rimu komendu Leopolda II., koju je u svoje vrijeme dobio. To je dogodio prvoga reda, koji je uzburicao čitav Rim, dvor i vladu. Taj je orden dobio na intervenciju talijanske prestolonasljednice, koja je kći pokojnog belgijskog kralja Alberta... I kad ne bi tako bilo, već sam taj akt protesta protiv zemlje, koja je vezana tako tijesno s talijanskim kraljevskim dvorom bio bi dosta težak. U toliko teži, jer se ne radi o jednom običnom građaninu, nego o šefu jedne provincije.

Stvar bi bila možda prošla s manje uzbuđenja i diplomatske nezgode, kad Cimoroni ne bi bio dao tome veliki publicitet. U puljskom »Corriere istriano«

od 26. oktobra izišao je veliki članak, u kojem se taj gest puljskog prefekta veliča. Cimoroni je zabranio cenzuri, da zaplijeni taj članak, kad je po dužnosti činovnik cenzure htio to da učini. Članak je napisao sam Giovanni Maracchi (Mrak), poslanik u parlamentu. Iskalo je ogorčeni bijes na belgijsku naciju, koja je pristala na sankcije, zaboravivši da je i ona latinska nacija. Zbog sankcija je Cimoroni vratio odlikovanje. On se je valjda u ratu borio za Belgiju. Mrak piše, da se je Cimoroni odazvao pozivu, kad su Belgijanci zvali u pomoć sve civilizovane narode protiv germanškog barbarstva te su javljali svijetu, da Nijemci sjeku ruke belgijskoj djeci. Mrak kaže: Kamo sreće da su im posjekli ruke, da ih ne dižu sada u obranu barbarske Abesinije protiv Italije, koja u Afriku nosi civilizaciju. Ali ne samo da Belgija ustaje sa sankcijama protiv Italije, nego i svoje oficire šalje u Abesiniju da otežavaju talijansko napredovanje. No, zapamtit će Italija sve to i kad jednog dana bude belgijski Kongo u opasnosti, neće Italija doći u pomoć Belgiji. To i mnogo sličnih prijetnja napisao je Mrak u tom članku.

Taj članak kao pratnja Cimoronijevom gestu djelovao je naročito teško i iz Rima javljaju da je Mussolini zbog toga bijesan. Cimoroni je hitno pozvan u Rim i morao je iz Trsta da leti do Rima avionom. Što će se tamo odigrati ne zna se. Nikad nije Mussoliniju bilo neugodnije nego sada da se svadja s dvorom, jer su vremena za njega delikatna.

TALIJANSKI VICEKVESTOR U PULI PRIZNAJE, DA JE POTREBNO BUDNO PAZITI,

DA SE NE BI U ITALIJI RAZVILA REVOLUCIJA I UDARILA TALIJANSKU VOJSKU U AFRICI S LEDJA

Dne 18. oktobra proslavljena je u fašističkoj Italiji deseta godišnjica od osnivanja »Korpusa agenata javne sigurnosti«. I u Puli kao i u ostalim gradovima održani su policajcima govori. Puljski »Corriere Istriano« donio je govor, koji je puljskim agentima održao vicekvestor dr. conte Spetia. On je govorio o ratu u Abesiniji i zadacima tajne policije. Rekao je:

»Dok vojska Vittoria Veneta i dobrovoljaca crnih košulja vodi rat protiv vanjskih neprijatelja, naša je zadaća da im čuvamo ledja, bdijući, da unutarinji front ne bi trpio od slabljenja i udara organizovanih od istih onih vanjskih neprijatelja i od manevara malobrojnih

bijednika, koji u povodu teških događaja mogu da pokušaju djelovati na manje savjesne građane, sijući sumnju i nepovjerenje, obarajući tako otpor masa moralni te neposredno tako entuzijazam onih, koji se bore u ratu. Nikada nije bila naša zadaća teža, jer moramo da nadziremo one, koji imaju takve namjere«.

Već se po ovome vidi, da raspoloženje u Italiji nije onako kako ga inače fašistička štampa voli da prikazuje. A u tom je govoru još takvih mjesta. Vicekvestor obećava Duceu, da su policajci spremni na sve, pa i na najteže borbe, koje mogu da dodju i koje mogu da ih stoje života. Lijepe perspektive...

POVRATAK SPLITSKIH OPTANATA S RADA U ERITREJI

Od 12 radnika iz Splita ostali su u Eritreji samo dvojica - život radnika u Eritreji

Parobrodom »Morosini« povratili su se u Split radnici koji su kao talijanski optanti bili pošli u Eritreju na rad. Iz Splita je bilo pošlo 12 talijanskih optanata, radnika raznih profesija. Oni su iz Splita bili krenuli na 31. maja za Trst, odakle su već 3. juna parobrodom »Saturnia« krenuli za Eritreju. U Eritreju su stigli 10. juna, a 12. juna su već počeli raditi.

Radnici, koji su se povratili iz Eritreje, jesu: Umberto Smoje, drvodjelac, Blaž Filipić, mehaničar i Josip Markovina, zidar. U razgovoru sa Smojom saznaje se, da će se za koji dan povratiti još drugih 7 radnika koji se sada nalaze u Zadru. Iz Eritreje vratili su se inače svi radnici koji su bili krenuli iz Splita osim dvojice i to jednog Dvornika, koji je kuhar i kome je, kao i svakom kuharu dobro. Oni se vraćaju svojim kućama jer ne mogu podnijeti kli-

mu. Smoje je smršavio za polovinu. Prema Smojinom pričanju, zarada je za radnike dobra. Za onoga koji može podnijeti klimu, dobro je. Spličanima nije ni način rada ni klima prijala. Po danu je upravo strahovita vrućina, a po noći velika hladnoća. Spličani su tako radili poslove svog zanata. Najviše se grade putevi i bunari za vodu.

U Eritreji se uz dalmatinske radnike nalaze većinom Istrani. U koliko ko ne može podnijeti klimu ili se razboli, a tih je priličan broj, šalje se na oporavak u samu Eritreju, ali ako i to ne pomaže, šalje se u Napulj. Radnici čim počnu raditi podignu šatore. U šatorima stanuju dva do tri dana, dok se ne podigne baraka za stanovanje. Kiša inače pada redovito svaki dan od 2 do 6 sati poslije podne. Vrlo često udara tuča i to padaju tako velika zrna, da više puta probiju šatore.

ŽENE SE BACAJU NA TRAC NICE DA ZAPRIJEČE ODLAZAK VOJNIKA U AFRIKU

»Giustizia e Liberta« prima iz Milana:

Pred desetak dana jedna velika grupa žena, koja je dopratila vojnike na stanicu, priredila je velike demonstracije kako bi zapriječile da vlak otide s

vojnici. Neke žene su se čak bacile na tračnice htijući na taj način zapriječiti odlazak vlaka.

Intervenirala je željeznička milicija, koja je silom odstranila žene i oslobodila put.

250 TALIJANA UMRLO OD ŽEDI U DANKALIJI

Engleski list »Daily Telegraph« od 23. o. mj. javlja:

»Addis Abeba je službeno izvjestila da je 250 Talijana poginulo od žedi i studeni blizu planine Karatchi, u okolici Mussa Ali, i da se prilike u kojima se nalazi talijanska vojska pogoršavaju iz dana u dan.

Talijanski aeroplani su poduzeli velik broj ljetova kako bi prenijeli vojnike natrag u Assab u Eritreju, jer je kraj u kojem se nalazi vojska potpuno bez vode.

Pet hiljada Abesinaca iz plemena Dankali pod zapovjedništvom Mohamed Yagu-a ubacili su sol u sve bunare i tako pokvarili vodu, a ujedno napadaju neprekidno pojedine talijanske vojnike i manje skupine.

Iza te vijesti je »Daily Telegraph« zabranjen u Italiji.

I RADNICI U AFRICI SE BUNE

Iz jednog pisma iz Eritreje

»Prvih dana jula nastalo je veliko nezadovoljstvo među radnicima u Mas-sau-i radi slabog jela, prenapornog rada, a naročito radi toga što im je mnogo oboljevalo i umiralo. Nezadovoljstvo, koje se je u početku ispoljavalo šaptanjem i mrmljanjem nenadano je eksplodiralo i radnici su demonstrativno počeli da viču: »Hoćemo da se vratimo u Italiju našim familijama, nismo došli da umiremo u Africi!« Ta manifestacija je prestrašila oficire tako da je kod radnika morao lično da intervenira general Siriani. On je radnicima obećao da će im poboljšati hranu i da će spriječiti svaku spekulaciju s radnicima, a obećao je da će se skratiti radno vrijeme itd.

Nekoliko dana iza tih demonstracija bilo je poslano stotinjak radnika na rad u drugu zonu, ali preostali radnici su uvjereni da su ti njihovi drugovi u tamnici.

Tako piše jedan radnik iz Eritreje.

SMRTNE KAZNE U TALIJANSKOJ VOJSKI

Talijanska vojska nije puna entuzijazma, kao što to hoće da prikaže fašistička štampa.

»L' Idea Popolare« javlja o stre-ljanjima vojnika slijedeće vijesti:

Majka jednog vojnika iz Melegnana u Milanskoj provinciji, dobila je obavijest od mjesnog komandanta milicije da ako želi još jednom da vidi svoga sina, koji je bio vojnik, neka bez odlaganja ide u Rim.

Majka je otišla i u Rimu je doznala da je njezin sin osuđen na smrt, jer je u jednom pismu upućenom majci napisao da bi htio ubiti Mussolinija, jer da je on krivac za rat.

Pismo je cenzura bila otvorila i vojnik je bio strijeljan dan iza dolaska majke u Rim.

U Napulju je jedna četa pješadije odbila da se ukrca za Afriku prije nego im se dozvoli da se oproste od svojih familija. Njihov kapetan ih je htio psovkama prisiliti na odlazak, ali oni su ga otjerali udarcima kundaka.

Pet vojnika te čete je kasnije ždrije-bom izabrano, osuđeno na smrt i strijeljano.

Jedan vojnik u provinciji Tigre, u Abesiniji, poslao je po jednom bolesnom drugu koji se vraćao kući pismo. U pismu je pisao o očajnom životu u Africi i o nezadovoljstvu koje vlada u vojsci.

Bolesni vojnik je bio pretražen prije odlaska, nađeno mu je pismo, i strijeljan je jedan i drugi — onaj koji je pisao pismo i onaj koji ga je htio ponijeti.

Pisma naših fantov iz vzhodne Afrike prihajaju le poredkoma in vedno z velikimi zamudami. Poslednja so vojaki odposlali tik pred bitko pri Adul. Vsa pisma brez izjeme pa so pisana v italijansčini.

Osuda trojice Buzućana zbog bijega preko granice

Riječki sud kaznio je Antona Vivodu, starog 50 godina na 3 mjeseca i deset dana zatvora i 3000 lira globe, jer je prešao granicu bez putnice. Iz istih razloga osuđeni su na 3 mjeseca zatvora i 2000 lira globe Liberat Majcan, star 21 godinu i Anton Klarić, star 35 godina. Sva trojica su iz Buzeta.

Klirinški dolg Itali'e Jugoslaviji

Ljubljana, 26. oktobra 1935. (Agis). Italijanski klirinški dolg napram Jugoslaviji se je ponovno dignul in znaša sedaj že 175 milijonov Din., nasproti 159 milijonov pred enim tednom, odnosno 152 milijonov pred štirinajstimi dnevi.

CENE V ITALIJI SE DVIGAJO.

Po poročilih korporativnega gospodar-skega sveta za pokrajino Milano je razvidno, da je znašal 15. oktobra indeks cen v trgovini na debelo 347,11 točke (l. 1. 1933. enako 100) nasproti 335,35 sredi septembra in 319,1 ob koncu julija t. l. Sicer pripisuje to porast sezonskim vplivom, vendar je razlika le prevelika in ni dvoma, da ta nagel porast cen povzroča predvsem vojna v Afriki. — (Agis).

S ABESINIJOM ĆE ITALIJA DOŽIVJETI VEĆI NEUSPJEH, NEGO SA LIBIJOM

Službeno talijansko opravdavanje za rat protiv Abesinije je da je Italija prenaseljena i da potrebuje nove teritorije.

Isto izvinjenje isticano je i 1911 godine, kada je Italija napala Tursku i preuzela kontrolu nad Libijom.

Libija, koja se nalazi s druge strane Sredozemnog Mora u Sjevernoj Africi, sedam puta je veća od Italije. Ona ima razvijen ribolov i dobre pašnjake. Obiluje žitom, maslinama, duhanom, smokvama, urmama, narandžama, limunom i grožđjem.

Bilo je lako dobiti kontrolu nad tom zemljom, ali je bilo teško i skupčano sa mnogim troškovima održavati tu teritoriju. Urodjenici su se pobunili kada je izbio Svjetski rat; a i poslije toga bile su mnoge pobune. Još 1930 godine talijanska vlada je silom pokrenula 80.000 Arabljana i 600.000 stoke iz unutrašnjosti na obalu, kako bi nadležni činovnici mogli voditi kontrolu nad njima.

Talijansku vladu stajalo je više od 300 milijuna lira da godišnji budžet Libije drži u ravnoteži. Ovih 300 milijuna lira plaćali su Talijani iz Italije. Talijansku vladu stajalo je drugih 250 milijuna lira da drži svoje garnizone u Libiji. Ovo je također morao plaćati talijanski narod iz Italije. Cjelokupan godišnji gubitak Italije iznosio je 550.000.000 lira; međutim, godišnja trgovina između Italije i Libije u dobrim vremenima, ali ne i sada, iznosila je 40.000.000 lira.

Poslije 24 godine talijanske okupacije broj Talijana koji žive u Libiji je manji od 30.000, što pretstavlja samo 7 posto od stanovništva u Libiji.

Abesinija je udaljenija od Italije no Libija. Ona je manje pristupačna i iziskuje veće izdatke da se do nje dodje. Nju je mnogo teže kolonizirati, i ona je manje pogodna za Talijane no sjeveroafrička obala, koju je Rim kontrolisao i kolonizirao stoljećima.

Izgleda kao da će Mussolini u Abesiniji, isto tako kao i u Libiji, samo povećati talijanski budžet i deficit talijanskog budžeta.

PRED UVEDBO ISKAZNIC ZA ŽIVILA

Mussolini je skical vrhovne voditelje italijanskog gospodarstva, da bi z njimi razpravljao o položaju. Med njimi so bili najštevilnije zastopani predstavnik živilske stroke. Nekateri so predlagali uvedbe iskaznic za živila. V preskrbi z moko in kruhom ne bo nobenih izprememb, ker je bila letina zadestna, da se bo mogel z njo in zalogami iz prejšnjega leta kriti ves konzum, omejitve pa bodo uvedene v porabi mesa, da se zmanjša uvoz iz inozemstva. Od 5 novembra dalje bodo za dobo šestih mesecev vsak torek zaprte vse mesnice, ob sredah pa ne bodo smele prodajati ovčjega, govejega in svinjskega mesa. Ob nedeljah bodo mesnice odprte samo do 11 dopoldne. Tudi v hotelih, gostilnah in drugih javnih lokalih, kakor tudi v jedilnih vagonih bodo smeli servirati samo po eno mesno ali ribjo jed za obrok.

Vlada bo nadalje uvedla najstrožje ukrepe za omejitve izdatkov v javnih uradih. Med drugim bo omejila na najnižjo mero porabo tiskovin, uredila strogo štedenje tudi pri kurjavi in razsvetljava ter skrčila delovni čas v javnih uradih.

POTOPLJENJE DREDNOTA „VIRIBUS UNITIS“ U PULI

Cijeloga se rata radilo na utvrđivanju ulaza u puljsku luku, tako da je najzad u nju bilo nemoguće ni prepadom ni silom prodrijeti.

Jedan velik lukobran, sagradjen od kamena i betona, potpuno je zatvorio ulaz u luku, a na njemu je ostavljen ulaz za brodove, ali i on se zatvarao barikadom od čelične mreže, koja je silazila do samog morskog dna, tako da onemogućujući ulazak podmornicama. Iza te barijere bila su tri reda čelične mreže protiv torpeda.

Da se ne bi ta velika barijera uvijek otvarala, načinjen je na lukobranu drugi manji prolaz, dubok svega tri i pol metra, kroz koji su prolazile manje jedinice: razarači i torpiljeri, ali se i on zatvarao barikadama. Baterije i reflektori sa rta Kompare i Punte Kristi bili su upravljani na taj otvor, kraj kojega je sa svake strane stajao po jedan mali top kraj kojih je noću uvijek bila postavljena posluha. Kod tog otvora bila je usidrena i jahta Lili, kao stražarski brod sa stražarima i topovima.

Iza tih barijera stajali su ratni brodovi utvrđeni na plutućama. U redu drednota najdalji od barijera bio je Viribus Unitis, a ispred njega stajao je Tegethof. Sve stanice i baterije na rtovinama pred ulaskom u luku bile su vezane telefonskom i telegrafskom centralom u Puli, smještenom u podzemnom blindiranom zaklonu, a ona je bila u vezi sa Vi-

TALIJANSKI ANTIFAŠIZAM ZOVE

JUGOSLAVENSKU EMIGRACIJU NA SARADNJU U OVOM ODLUČNOM MOMENTU

Donosimo kao informaciju interesantnog karaktera jedan članak, koji je izišao u posljednjem broju (br. 12) lista »Unità«, organa talijanskih ljevičara u inostranstvu. U tom je članku rečeno: »Dužnost je svih političkih snaga, koje imaju zajednički cilj rušenje fašizma, u ovom momentu da se ujedine. To je dužnost i slavenskih nacionalista iz Julijske Krajine i onih iz Južnog Tirola. Manifestacije, koje su se razvile na odlasku vojnih obvezanika iz Julijske Krajine, uz slovensku pjesmu, sukobl s policijom, koji su to često pratili, dokazuju, da u pučanstvu Julijske Krajine, podjarmljenom od talijanskog imperijalizma, živi mržnja protiv nasilnika. Danas ti dvostruko podjarmljeni, — podjarmljeni kao radnici i u svom nacionalnom osjećanju, — moraju da idu da podjarmljuju druge narode na račun nasilnika. Mi koji se borimo za prava radnika, mi koji se borimo protiv nasilnika socijalnog i nacionalnog

znamo, da imamo u pučanstvu Julijske Krajine jednog saveznika protiv talijanskog imperijalizma i fašizma.

U ovom momentu, kad se, povodom rata u Africi, otvara u Italiji jedna nova situacija, moramo učiniti svaki napor da bi režim gladi i sramote, koji vrši nasilje na talijanskom narodu, skočio u zrak. Mi pozivamo sve pristalice oslobođenja Julijske Krajine, sve borce za slobodu Slavena, da se ujedine s nama, da marširaju ujedinjeni s nama protiv fašizma. Naš je program o podjarmljenim manjinama poznat.

Mi smo za pravo samoopredjeljenja naroda, a u ovom slučaju za pravo samoopredjeljenja Slovena, mi smo za nacionalno oslobođenje i ujedinjenje svih Slovena.

Istina je, da naš program obuhvata također i socijalnu emancipaciju, bez koje, prema našem mišljenju, nema nacionalne slobode. Ali mi vjerujemo, da jedan dio puta, to jest u borbi protiv fašizma, je moguće, mora biti moguće svim Slovenima da marširaju s nama i sa svim talijanskim strankama, koje se bore za rušenje Mussolinijevog režima. U koliko se nas tiče, mi ćemo braniti u jedinstvenom frontu i u pučkom frontu, koji ćemo organizovati u Italiji, rivendikacije, sve rivendikacije podjarmljenih nacionaliteta. Ali mi mislimo, da sve stranke i političke grupe Julijske Krajine ne moraju da se ujedine koliko na terenu Julijske Krajine, toliko i na terenu borbe talijanskih antifašističkih stranaka.

Mi želimo da stupimo u kontakt s nacionalnim strankama Julijske Krajine,

s njihovim priznatim vodjama u Julijskoj Krajini i emigraciji, da s njima tretiramo sva hitna pitanja borbe. Mi mislimo da imamo dovoljno političkih titula da damo jednu takvu inicijativu. Emigranti iz Julijske Krajine mnogo su puta mislili, da će do njihove slobode doći drugačijim putem. Držimo, da su počeli uvidjati opravdanost onoga, što smo uvijek tvrdili, to jest, da će se Sloveni Julijske Krajine osloboditi, ako se ujedine s političkim snagama, koje se u Italiji bore protiv imperijalizma i fašizma. Duboka nas razmimoilaženja dijele od programa julijskih nacionalista. Ali nas veže s tim partijama u ovom momentu zajednički cilj borba protiv rata u Africi i protiv fašizma. Možemo dakle marširati zajedno, u interesu Talijana i Slovena.

Taj članak nosi naslov »Za Oslobođenje Julijske Krajine«.

SV. OTAC PAPA OGORČENO PROTESTIRA PROTIV JEDNE MUSSOLINIJEVE ODREDBE

po kojoj je prošla nedjelja u Italiji bila proglašena običnim radnim danom zbog fašističkog praznika u ponedjeljak MILANSKI KARDINAL GOVORI SA ZANOSOM O FAŠIZMU I RATU U AFRICI

Rim, 29 oktobra. Povodom praznika fašizma u Italiji, u nedjelju su bile otvorene radnje i uredi po cijeloj Italiji po odredbi Mussolinija, dok je jučer svuda vladao praznički mir.

Sveti Otac Papa Pio XI napao je takovo držanje u govoru, što je naišlo na opću pažnju. U ovom svom govoru Sveti Otac Papa odlučno se izjasnio za praznovanje nedjelje i prema tome zauzeo otvoren stav protiv ove mjere fašističke vlade. Sveti Otac Papa je rekao od riječi do riječi ovo:

»U Svetom pismu smatra se kao veliki zločin nesvetkovanje praznika. U prijašnja vremena vršeno je takovo profaniranje potajno. Onaj koji nije praznikovao praznik smatran je za potajnog ateistu i čovjeka, koji odriče Boga. U naše doba vrši se ovo odricanje svetosti nedjelje sasvim otvoreno, pa je na taj način postalo javni ateizam, pošto negira Boga i pokušava da ukine dan, koji je njemu posvećen. Zbog

to ga je obesvećenje nedjelje grijeh, koji povlači za sobom srdžbu Božju.« Na kraju svog govora Sveti Otac Papa je prisutne opomenuo i zahtijevao, da ovo gledište propagiraju naročito u radničkom staležu.

MILANSKI KARDINAL VELIČA FAŠIZAM I RAT U ABESINIJI.

Milano, 29 oktobra. Kardinal nadbiskup Schuster održao je pred predstavnicima »Crnih košulja« i ogromnom masom svijeta, koja se sakupila u katedrali, na opijelu žrtvama fašističke revolucije i svima palim za slavu talijanske vojske, govor u kome je rekao, da ova svečanost nije čista politička, nego da je to u svojoj suštini katolička svečanost, koju pred božjim žrtvenikom slave predstavnici vlasti i narod okupljen u katedrali.

Kardinal nadbiskup naglasio je, da je datum 28 oktobar otvorio novo poglavlje u povijesti Italije, a isto tako i u povijesti katoličke crkve u Italiji. Na-

pomenuo je tom prilikom sklapanje konkordata i prvi trijumfalni izlazak Svetog Oca Pape iz Vatikana poslije 1870 godine. Kardinal je poslije toga naročito podvukao, da se raspelo opet vratilo u škole i da se katekizam predaje balilama, avangardistima i mladićima, kojima domovina hoće da osigura odgoj u duhu pravog kršćanstva i talijanstva. Zatim je govorio o mnogobrojnim dokazima božanske milosti, koja je Italiju naročito odlikovala time, što se u njoj već 20 vijekova nalazi apostolska stolica. Zatim je aludirao na problem talijanske populacije i na mjere, što ih je režim poduzeo za zaštitu i osiguranje porodice. Pozvao je zatim prisutne, da saraduju s Bogom na narodnom i katoličkom poslu,

naročito u ovom času kad talijanska zastava nosi trijumfalno u Abesiniju Kristov križ,

skidajući okove robovima i otvarajući put misionarima propovjednicima Evanđelja. Dobru volju svijetu Bog će nagraditi pobjedonosnim mirom zahvaljujući hrabroj vojsci, koja pokoravajući se zapovijedi domovine otvara po cijenu krvi vrata Abesinije katoličkoj vjeri i rimskoj civilizaciji. Taj mir, to je mir istine, dobrotvornosti i pravde, koji Rim po riječima Vrhovnog svećenika, objavljuje 20 stoljeća svijetu ukidajući ropstvo, rasvjetljujući mrak barbarstva, dajući Boga narodima i pružajući cijelom svijetu istinsku vjersku civilizaciju.

»Vječna misija katoličke Italije, rekao je kardinal na kraju, jeste misija mira i Dantea, po kojoj je Krist Rimljanin!«

VELIKA FAŠISTIČKA MANIFESTACIJA U RIMU.

Rim, 29 oktobra. Sinoć je održana na trgu »Venezia« velika manifestacija fašističkih organizacija u času, kad je zastava fašističke stranke cio dan istaknuta na palači »Venezia« skinuta i u pratnji mladih fašista i veterana, koji su sudjelovali u maršu na Rim, svečano otpraćena u liktorsku palaču, gdje je kako je poznato, sjedište središnje fašističkih organizacija. Predsjednik vlade Mussolini pojavio se u tom času na balkonu palače »Venezia« da zahvali na oduševljenim manifestacijama. Njegova pojava izazvala je novu buru oduševljenja.

MONS. TESTA KOD PAPE.

Rim, 29 oktobra. Sveti Otac Papa primio je u audijenciji apostolskog izaslanika za Palestinu, Eritreju i Abesiniju monsignora Testu, koji je došao u Rim, da tamo sprovede svoj odmor.

Crkvene vlasti propagiraju upisivanje fašističkog ratnog zajma

Trst, oktobra. Više su crkvene vlasti dale svećenicima upute da propagiraju veliki ratni zajam, koji je Mussolini prošlih dana raspisao. Novine pišu da je župnicima razasлана okružnica, u kojoj su im dane upute, kako će u svom djelokrugu, gdje imaju velikog upliva djelovati na vjernike da upisuju ratni zajam.

PULJSKA »VOCE DELLA BASILICA«, ORGAN ŽUPE, PIŠE ZANOSNO O RATNOM POTHVATU U AFRICI

Pod naslovom »Bog neka brani Italiju!« puljski »bollettino parrocchiale« — »Voce della Basilica« donosi članak, u kojem kaže, da se diže molitva Bogu, dok hiljade i hiljade mladih ljudi idu da izvrše najveću žrtvu za budućnost Italije. Zemlja, iz koje se širi u svijet svijetlo kršćanske civilizacije i u kojoj je stijena Sv. Petra, očito je zemlja, blagoslovljena od Boga. List zatim kaže: »U ovom teškom i svečanom momentu sazivamo blagoslov Previšnjega. Neka bi Italija doskora izišla pobjednička iz teškog pothvata.«

ribus Unitisom koji je stajao najdalje od ulaska u luku, u blizini ostrva Franc.

Za čitavo vrijeme rata u puljskoj luci je noću sve bilo u potpunoj tami. Ni jedna svjetiljka nije gorjela na brodovima. Svuda su bile postavljene straže, posade su stajale kraj topova, na lukobranu, na ratnim brodovima. Samo su reflektori obasjavali more pred lukom. Prevrat je sve izmjenio.

U večje 31 oktobra otišao je jugoslovenski komandant flote kapetan bojnog broda Janko Vuković-Podkapelski u stan g. Krmpotića, u kome se držala sjednica Narodnog vijeća u kome je bio i prvi komandant cjelokupne jugoslovenske mornarice kapetan fregate g. Koh. Životne namirnice počele su da nestaju, a Narodno vijeće preuzelo je da hrani, plaća i snabdjeva oko 100.000 radnika, mornara i vojnika koji su se nalazili u Puli.

Pređ vratima kuće g. Krmpotića stajala je straža. Sjednica je bila burna. G. dr. Vratović predlagao je da se pozovu Antantne trupe da okupiraju Pulu, dok je većina odbila, jer su htjeli da red održavaju sami.

Na polju su grad i luka imali čudan izgled. Sve je bilo osvijetljeno, što se nikada za vrijeme rata nije događalo. Svi brodovi u luci blještali su prvi put poslije četiri godine u svjetlosti. Svuda se lum-palo, pjevalo, veselilo. Ni jedna straža nije bila postavljena. Mornari neslovenskih narodnosti odbili su da više vrše službu:

— Za nas rat više ne postoji. Mi ne vršimo više nikakovu službu, govorili su.

Vojnici Jugoslaveni, u zanosu oduševljenja, još manje su pomišljali da idu na stražu.

— Nema više neprijatelja, od koga da se čuvamo.

Sve mjere predostrožnosti bile su te noći ukinute. Otvor za male brodove na lukobranu bio je otvoren, straže skinute, na jahti Lili mornari se ili razilazili po gradu ili spavali mrtvim snom.

Noć je bila mračna, hladna. Padala je sitna kišica. Na rtu Kompare jedan jedini podoficir, koji je ostao kod osmatračkog mjesta, pogledao je po običaju more pred lukom i oko 10 sati ugledao je siluetu jednog talijanskog torpiljera koji se zaustavio pred ulaskom u luku prema lukobranu. Podoficir je htio da telefonom obavijesti admiralski brod, ali ni telefon ni telegraf nisu radili. Vojnici koji su bili u telefonskoj i telegrafskoj centrali u Puli, napustili su aparate i otišli.

Oko 2 sata po ponoći vratio se na Viribus Unitis komandant Janko Vuković-Podkapelski. Nije bilo stražara na brodu da zaustavi motorni čamac i da upita ko dolazi, da bi se komandantu dao uobičajeni pozdrav. Cijeli brod je bio u snu. Načelnik štaba Valušniig sačekao je jedini komandanta naslonjen na ogradu: Pošli su zajedno u kabinu i ostali do 3 sata po ponoći, dogovarajući se kako da sutra otpočnu sa evakuacijom Nijemaca i Madžara. Pötom se povukli u svoje odaje i legli.

Bilo je tačno 5 sati izjutra i novembra, kada se, kao i obično, prvi probudio na Viribus Unitisu bocman — prvi podoficir na brodu — i po staroj već urođenoj navici pošao je duž palube da vidi je li sve u redu.

Nagnuo se preko ograde i odjednom je primjetio nedaleko od broda dva čovjeka, čudno odjevena koji su žurno plivali ka obali. To je bilo sumnjivo i bocman pozove nekoliko mornara, spusti se u motorni čamac i podje za njima, pridje im, izvuče ih u čamac i poveze ka brodu.

Oba ta plivača bila su odjevena u neke gnjuracke kombineze od gume i imali takve i kape. Videći da ih voze na Viribus Unitis, oni su preplašeno počeli da viču i da protestuju na talijanskom.

Bocman ih, vodeći Talijane, izvučene iz vode, odjurio do kabine komandanta Janka Vukovića i probudio ga. Vuković je izletio iz kabine u spavačoj košulji i dugom redengotu. — Oficir Pape, koji je takodjer bio obavješten o ovome lovu, odjurio je do načelnika štaba Valušniiga i probudio ga vičnući:

— Uхватili smo dva Talijana, koji hoće da dignu zrak Viribus.

Probudjen Valušniig je skočio i istrčao u noćnoj košulji.

— Šta je? zavikao je, ne mogavši nikako da razumije, jer niko nije mislio na rat. Onako u noćnoj košulji, ognjenim marinskim ogrtačem, došao je pred komandantovu kabinu, gdje je Janko Vuković ispitivao dva Talijana oko kojih su stajali mornari sa bocmanom, koji su ih uhvatili.

Talijani su u početku zbunjeni tvrdili kako su pali sa hidroaviona, koji se potopio i iz koga se oni spasli plivanjem. Oba Talijana bili su blijedi i drhtali su. Jedan od njih, kome je visio sat oko vrata neprekidno je pogledao na njega. Usta su mu drhtala da je jedva govorio.

Janko Vuković je primietio da gleda neprekidno na sat i upitao ga šta to znači.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

JUGOSLOVANSKO-ITALIJANSKI ODNOSI V KNJIGI DR. LAZE MARKOVIČA

Dr. Lazar Marković: La politi que extérieure de la Yougoslavie

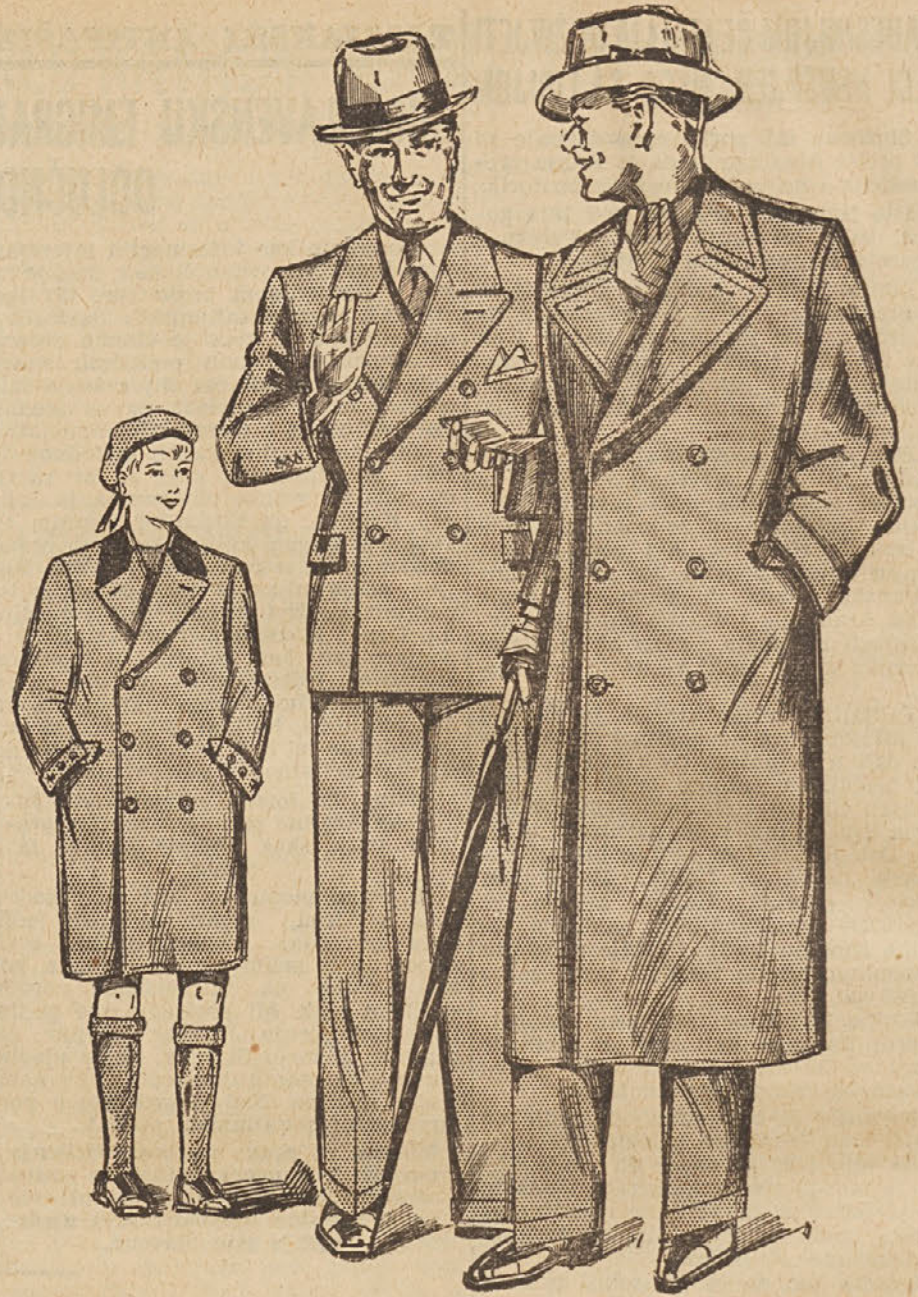
Bivši minister in eden prvakov bivše radikalne stranke dr. Laza Marković je napisal v francoščini knjigo o jugoslovanski zunanji politiki v času od I. 1932 do 1935.

Prvo poglavje prvega dela govori o »Splošnih smernicah jugoslovanske politike, kjer avtor predvsem razmišlja o razmerju do Društva narodov. Drugo poglavje razlaga »Problem razorožitve z jugoslovanske stališča«. Tretje poglavje »Vprašanje revizije pogodb«, kjer pobija revizionistična stremeljenja. Četrto poglavje ima značilen naslov: »Intermezzo pakta štirih.« Tu avtor raziskuje, pod kakimi pogoji je bil zamišljen in pripravljani pakt ter ga istočasno tudi kritično motri. Peto poglavje govori o »Prihodu Nemcev na vidik« ter o občni orijentaciji nemške zunanje politike. Drugi del ima naslov: »Posebni cilji jugoslovanske zunanje politike« ter ob-

sega pet poglavij, ki govore o »Mali antanti in Balkanskem sporazumu«, o »Avstriji in Madjarski«, o »Italijanski politiki proti Jugoslaviji«, o »Razmerju naše kraljevine do Bolgarske« ter »Nekaj občnih gledišč«.

Tretji del razpravlja o razmerju med »Nami in Francijo«, kjer avtor opozarja na nekaj napak francoske diplomacije ter pripominja nedostatke, ki še manjkajo francosko-jugoslovanskemu intimnemu prijateljstvu. Dalje govori o »Belgradu med Parizom in Rimom«, terno, ki jo razlaga v treh pododdelkih: »Francoske variacije in italijansko-jugoslovanski odnos«, »Rimski sporazum« ter »Ali se more ustvariti italijansko-jugoslovanski sporazum?«

Članek o možnosti sporazuma med Italijo in Jugoslavijo zasluži največjo pozornost. Na ta članek se še vrnemo s posebnim poročilom.

DJEČJI MORNARSKI KAPUTIČ

od plavog ili smedjeg sukna, dobrog kroja, solidno i toplo potstavljen za dijete od 1 godine

Din 150-

dok za svaku daljnju godinu stoji Din 10.- i više.

ELEGANTNO DVOREDNO ODIJELO

od tamne čisto vunene ševiot tkanine, izradjeno po modnom kroju sa dobrim priborom i trajnom potstavom

Din 370-

ŽIMSKI RAGLAN OGRTAČ

od teškog poluvunenog doublea u svim tamnim modnim bojama ili od svjetlijeg uzorkovanog štramac doublea, izradjen u iskričano elegantnoj i ugodnoj fazoni sa solidnim priborom i trajnom potstavom

Din 390-

Kada prolazite kraj naše kuće, molimo Vas, da svratite Vašu pozornost, na naš izlog, gdje ćete naći još mnogo lijepih i jeftinih odijela i ogrtača u raznim modnim krojevima, koji će i Vašem ukusu odgovarati.

Odio muške konfekcije u II. katu trgov kuće

Kastner & Ohler
Zagreb.

NAŠ ROJAK O. GORAZD DEKLEVA

prvi slovenski pravoslavni svečenik in pisatelj »Prvega molitvenika za slovenske pravoslavne kristjane«.

Naš rojak Dekleva Milan-Tugomir iz Permanov v Istri je svojčas prestopil v pravoslavje in vstopil v bogoslovje. Tako je postal kot prvi Slovenec pravoslavni svečenik. Sedaj biva v Beogradu in je vpisan na Teološki fakulteti beograjske univerze.

Pred kratkim je Dekleva izdal »Prvi molitvenik za slovenske pravoslavne kristjane«. Ta edinstvena knjižica pa dokazuje tudi, da je o Gorazd veren sin zasužnjene domovine.

Na 52 strani molitvenika se nahaja Molitev za zasužnjene slovanske brate, ki še ječijo pod tujim jarmom; na strani 139. pa je v »Malem narodnem koledarju« posvečen topel odstavek našim bazoškim Junakom — Mučenikom. Se na nekaterih drugih mestih spominja pisatelj zamejne brate; iz celega dela pa diha v skladni harmoniji versko in narodno čustvo.

Rojaku Deklevi, ki je tudi pred svojim vstopom v bogoslovje bil aktiven član organizirane emigracije (bil je med ustanovitelji »Orjema« v Trbovljah in tudi njegov tajnik) iskreno čestitamo na njegovem lepem delu. D. P.

ČLANEK O ČAKAVŠTINI U »HRVATSKOJ REVII«

U zagrebačkoj Hrvatskoj Reviji br. 10 objavljuje g. Nikola Štefanić oduži feljton o čakavskoj književnosti pod naslovom »Čakavski prilog hrvatskoj književnosti«.

Šorlijeva drama v Pragi

V okviru prireditev jugoslovanskega državnega praznika v Pragi se bodo uprizarili »Blodni ognji« našega odličnega književnika g. notarja dr. Šorlija. Delo, ki je v Ljubljani in Mariboru ob priliki obeh krstnih predstav lepo uspelo, bo uspelo brezdvomno tudi v Pragi.

ODLOMAK ROMANA D. GERVAISA

U zagrebačkoj reviji »Književni horizonti« br. 10—12 izašao je odlomak iz još neobjavljenog romana Draga Gervaisa pod naslovom: »Iz romana koji još nije dobio ime«.

VIJESTI IZ JUGOSLOVENSKE MATICE

U zadnje vrijeme stanje naše porobljene Istre i ostalih naših krajeva upravo je očajno. Od nove godine do konca mjeseca oktobra o. g. obratilo se je na Jugoslovensku Maticu, odbor za savsku banovinu u Zagrebu 569 novih emigranata, da im se pomogne u materijalnom i moralnom pogledu.

Kroz to vrijeme, kada se Jugoslovenska Matica nalazi u vrlo teškim prilikama kao nikada dosada, pomogle su je njezine podružnice i povjereništva svojim doprinosima, i to:

Ženska sekcija Jugosl. Matice u Zagrebu 3000 dinara, Podružnica Jugoslovenske Matice u Kastvu 1000 dinara, Podružnica u Čakovcu 750 dinara. Povjereništvo u Sisku 500 dinara, Povjereništvo u Rasinji 280 dinara.

Banovinski Odbor Jugoslovenske Matice u Zagrebu.

ISTARSKA AKADEMIJA U BRODU n | S

Prosvjetno i potporno društvo »Istra« u Sl. Brodu priređuje u subotu, dne 9 studena t. g. u 8 i 30 sati na večer svoju Akademiju u prostorijama Gradjanske Kasine sa slijedećim programom.

1. Istarska Himna: svira društveni tamburaški zbor; 2. Proslav: govori društveni pretsjednik; 3. J. Kraljić: Pjesma zarobljenih, izvode mali Istrani; 4. M. Brajša: Mažurano moja, pjeva društveni zbor; 5. S. Gregorić: Siromah, deklamuje M. Mišković; 6. Kod zabave, karišik: svira društveni tamb. zbor; 7. V. Nazor: Galeotova pjesma, deklamuje M. Defar; 8. Z. Prelovec: Oj Doberdob, pjeva društveni muški zbor; 9. Suze Istre, živa slika: prikazuju dječice.

Iza programa zabava sa plesom, čisti prihod namijenjen je za pomoć besposlenim istarskim izbjeglicama.

— Spasite se, imate još 20 minuta vremena, dogodit će se eksplozija mine i brod će otići u vazduh, promucio je tada jedan od njih.

Ta dva Talijana bila su oficiri Paoluči i Rozeti. Oni su došli na torpiljeru, koji je podoficir sa rta Kompare vidio, pred luku, zatim prešli na snlav na kome je bila mina, prošli nesmetano kroz otvor na lukobranu na kojemu nije bilo straže, i boreći se protiv suprotne morske struje, koja je jurila ka izlazu, cijelu noć su plovili dok su došli do Viribus Unitisa, postavili minu sa vremenskim upaljačem uz trup za 1 metar ispod vodene površine, i onda skočili u vodu misleći da se plivanjem dočepaju obale, koja je bila pod šumom, pa da kroz šumu izadju iza rta Kompare, gdje ih je čekao torpiljer. Bocman im je pokvario cijeli plan i doveo ih na brod ispod kojega je gorjela njihova mina.

Splav, na kome su se Talijani dovezli, za vrijeme dok su skočili s njega da se plivanjem spase udalje od broda pod koji su postavili minu, otplovio je nošen strujom i poslije kraćeg vremena udario je o brod Vin (Wien) na kome je ranije bila komanda njemačkih podmornica i koji je stajao čak na drugom kraju luke u zalivu Vergaroli. Kako je na splavu ostala još jedna mina to je pri samom sudaru sa brodom eksplodirala, i razbiten eksplozijom ispod vodene površine brod je brzo potonuo. No kako je tu dubina bila mala to je gornji dio broda, koji je već udario o dno, ostao da viri i dalje iz vode te se mornari mogli da spasu sa njega.

Čim je čuo da je mina upaljena, komandant Vuković viknuo je svojim snažnim glasom:

— Napuštanje broda!
Bocman je otrčao ka palubi vičući:
— Napuštanje broda!
Mornari su prenosili naredbu dalje i trčali ka čamcima.

Veoma priseban i miran Vuković je izašao i komandovao:

— Čamce u vodu!

Naredio je da mjesto u čamcima zauzmu prvo bolesnici i ljudi koji ne znadu plivati. Ukrcalo se brzo i čamci su vozili ka artiljerijskoj školi.

Dok je otpočelo spasavanje, Talijane, koji se tresli od straha, doveli su na palubu sasvim pozadi kraj krme i počeli su da ih pretresaju: Pitali su ih ko su, kako su došli.

— Zašto ste to učinili, zar ne znate da nema rata da nema više austrijske flote, da su ovo saveznički, jugoslovenski brodovi?

Pravdali su se da nisu znali za promijenu.

Baš kada su ih pretresli jedan snažan potmukli pucanj prolomio se i cio je brod zadržtao. Ljudi su otkočili od palube, dok su drugi popadali. Ogroman stup vode, visok preko 30 metara izbio je iznad broda. Mina je eksplodirala u visini srednjeg dimnjaka.

Koristivši trenutak prve zabune poslije eksplozije, oba Talijana skoče u vodu i nagnu da plivaju ka obali. Dok se naši oficiri i mornari snašli, Talijani su bili već odmakli od broda. Niko na njih nije mislio, jer se moralo spasavati ljudstvo.

Uzbuna je zahvatila brod i mornari su hitali ka čamcima, dok su drugi skakali u vodu i plivali. Miran sa palube komandant Vuković je rukovodio spasavanjem.

Bilo je tačno 6 ujutro kada je eksplozija odjeknula. Sa svih brodova spušteni su čamci i hitali su u pomoć Viribus Unitisu. Drednot se lagano naginiao na desnu stranu. Nagib je ubrzo bio 10 stepeni. Trčeci niz palubu mornari su posrtali. Spasavanje se ubrzalo. U jutarnjoj magli brod se naginiao sve više. Voda je kuljala kroz sve otvore i brod se potresao naglim skokovima.

6 sati i 10 minuta. Na palubi nije bilo više nikoga, samo su na zadnjem dijelu kraj krme stajali još komandant Vuković i njegov načelnik štaba Valušni.

— Gospodine komandante, rekao je načelnik, brod je potpuno prazan, a popušta sve više. Za koji minut prevrnuće se. Nemamo šta više da radimo.

— Dobro, imaš pravo idemo i mi, rekao je Vuković.

— Ja skačem ovdje, rekao je Valušni i pokazao na krmu, gdje je bilo 7—8 metara do vodene površine.

— Dobro, ja idem naprijed, bile su posljednje riječi komandanta Janka Vukovića.

Kapetan fregate Valušni bacio je ogrtač sa sebe i u noćnoj košulji skočio u vodu. Kraj stepenica je ugledao još kapetana fregate Kubina koji je visio obješen za stepenice čekajući čamac.

Kubin je zavikao:

— Evo jednog čovjeka koji ne zna plivati.

Doista kraj sebe primjetio je Valušni mornara gdje se davi i gurnuo mu je veslo da se uhvati za njega.

Na brodu se vidio komandant Vuković kod velike kupole sa topovima od 30 centimetara.

U tome se dogodilo nešto užasno.

Sa strašnom hukom i nevjerovatnom brzinom drednot se iskrivio na stranu, i potpuno prevrnuo. Čelične kupole se otkidale od palube i sa treskom padale ubijajući i mrveći sve, jedan jarbol pao je na čamac u kome je bilo nekoliko mornara i smrvio ga.

Pod prevrnutim brodom našao je smrt i prvi komandant jugoslovenske flote Janko Vuković-Podkapelski.

(Poginuli komandant Vuković prvoga dana rata Austro-Ugarske sa Italijom, 24 maja 1915, prilikom napada austrijske flote na Ankonu, kao komandant odreda razarača, u blizini otoka Trem'iti, napao je talijanski razarač Turbine na kome je bio komandant Bianchi. Poslije prvih topovskih metaka talijanski razarač je istakao bijelu zastavu i predao se.

To je jedini slučaj u čitavome svjetskom ratu i kod saveznika i kod neprijatelja da je jedan ratni brod istakao bijelu zastavu i predao se, jedinstven slučaj u istoriji mornarice).